ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ
(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամս. 10 րուբ., 11 ամս. 10 ր., 10 ամս. 9 ր., 9 ամս. 8 ր., 7 և 6 ամս. 6 ր., 5 ամս. 5 ր., 4 ամս. 4 ր., 3 ամս. 3 ր., 2 ամս. 2 ր., 1 ամս. 80 կ. և առաքման ծախք՝ 20 կ.: Ամերիկա տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա 30 ֆրանկ, Պարսկաստան 10 րուբլի, Թիւրքիա 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Այսօր, հինգշաբթի, ապրիլի 2-ին

Ալէքսանդր Ստեփանեան ԱՆԱՆԵԱՆԻ

մահվան քառասնօրեակի առիթով կատարվելու են հոգեհանգիստներ՝ Թիֆլիսում Ջգրաշէնի ս. Աւետեաց եկեղեցում, և Քութայիս քաղաքի հայոց եկեղեցում, որի մասին յայտնում են իրանց ազգականներին և բարեկամներին հանգուցեալի որդիքը՝ Արգար և Միհրան Ալէքսանդրեան Անանեանները:
Պատարագը սկսվելու է առաւօտեան ժամը 11-ին, իսկ հոգեհանգիստը 12-ին:
(հ.) 261. 1—1

Նիկողայոս Դաւթեան և Աննա Գրիգորեան Մասումեանները, Նադէժդա Դաւթեան և Լևոն Աւագեան Ղուլեանները յայտնում են իրանց ազգականներին ու ծանօթներին, որ այսօր, հինգշաբթի, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Ջրկինեանց եկեղեցում (Գրիբոյեդօվսկայա փող.) ս. պատարագից յետոյ կատարվելու է հոգեհանգիստ հանգուցեալ

ԳՐԻԳՈՐ ԴԱՒԹԵԱՆ ՄԱՍՈՒՄԵԱՆՑԻ

մահվան քառասնօրեակի առիթով:
271. 1—1

Մարտի 29-ին կարճատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց ս. Կարապետ եկեղեցու ծխական դպրոցի վարժուհի

ԱՆՆԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՄԱՌԱՆՋԵԱՆՑԸ,

որի մասին սրտի կսկիծով յայտնում են ազգականներին ու ծանօթներին հանգուցեալի ամուսինը՝ Սեդրակ Պօղոսեան Մառանջեանցը՝ իր մօր հետ, հանգուցեալի մայրը՝ Նատալիա Յովհաննիսեան Գուլուլեանցը՝ իր աղջիկների հետ, և եղբայրը՝ Գերասիմ Գէորգեան Գուլուլեանցը: Յուղարկաւորութիւնը այսօր, հինգշաբթի, ապրիլի 2-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, իր բնակարանից (Панасевича ул., № 26) դէպի Հաւլաբարի ս. Կարապետ եկեղեցին:
266 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

եկող հիւանդների համար ամէն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Ենֆիաճեանցի:
Տէլէֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամէն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 8½-ից մինչև 9½, ներքին հիւանդ.:
Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:
Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:
Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:
Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամէն օր, 11½-ից մինչև 12½ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:
Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամէն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:
Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամէն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:
Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—2½ ժ., աչքի հիւանդ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Ն. Գ. ՋԻՋԻՆԱՁԷ ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կոպէկ:
(օ. մ.) ա. 38. 100—40

Զուբալօվի ժողովրդական տանը
ԲԱՑՎԱԾ Է
Կովկասեան Նկարիչների Փոխադարձ Օգնութեան Ընկերութեան
Պատկերների
Ցուցահանդէս
Բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 6-ը:
Մուտքը 20 կոպ.:
(կ. հ.) առ. 259. 3—2

ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
ԲԱՑՎՈՒՄ Է

ուրբաթ, ապրիլի 3-ին, առաւօտեան 11 ժամին Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճում և կը շարունակվի 4-ին և 5-ին ապրիլի:
(Հ. —) — 270. 2—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Շաբաթ, ապրիլի 4-ին
ՑԻԿ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ
XXXV-ամեայ գործունէութեան առիթով
Կը ներկայացնէ
ՄԷԴԷԱ
Դրամա 5 գ. հեղ. Սումբօրինի և Բուրենինի:
Մասնակցում են. տ. տ. Սիրանոյշ, Արաքսեան, Յասմիկ, պ. պ. Արաքսեան, Աղաջեան, Բերուժեան, Յոլակ և ուրիշները:
Սկիզբը ժամը 8-ին
Ռեժ. տ. Սիրանոյշ
Գները բենեֆիսային են: Վաղօրօք տոմսակ ստանալ ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել Ծատուրեանի խանութ (Дворцовая ул.), կամ Թատրոնի կասսան:
Տոմսակներ ոչ ոքին չեն ուղարկվելու
(հ. ու. շ.) (ա.) 254. 4—2

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ
ժողովրդական տուն
Ժողովրդական ներկայացումների կազմակերպ.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ
Հինգշաբթի, ապրիլի 2-ին,
կը ներկայացվի
Վերաքննիչ
կոմ. 5 գործ., հեղինակութիւն ԳՕԳՕԼԻ
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին:
Տեղերի գները 50 կ. մինչև 5 կ.
Տոմսակները վաճառվում են Թատրոնի կասսայում:
(կ. հ.) առ. 257. 2—2

ՎԱՂՎԱՑ ԺՈՂՈՎԻ ԱՌԻԹՈՎ

Վաղը, ուրբաթ, ապրիլի 3-ին, Թիֆլիսում տեղի կունենայ Տնայնագործական Համագումարի բացումը:

Համագումարին ներկայացվել են արդէն տասնի չափ զեկուցումներ, որոնք շօշափում են տնայնագործական արհեստների զարգացման վերաբերեալ խնդիրները:

Ներկայ համագումարը կը լինի առաջին օղակը, որ կը միացնէ տնայնագործութեամբ հետաքրքրվող անձերին մեզանում և հերթական կը դարձնէ տնայնագործական այն խնդիրները, որոնք ունեն գործնական նշանակութիւն կեանքի մէջ:

Անշուշտ գլխաւոր հետաքրքրութիւնը կենտրոնացած կը լինի երեք գլխաւոր կէտի շուրջը: Նրանցից առաջինն է արհեստի ուսուցումը և տարածումը, երկրորդը՝ պատրաստած իրերի վաճառահանութիւնը, երրորդը՝ կազմակերպչական գործունէութիւնը:

Տնայնագործութիւնը, որ կոչված է աշխատանքի լրացուցիչ աղբիւր ծառայելու գիւղական ազգաբնակութեան համար, դեռ պահպանել է գոյութեան իրաւունք մեր երկրի տնտեսութեան մէջ, և նրա որոշ ճիւղերը դեռ երկար տարիներ կը հայթայթեն ապրուստի միջոցներ աշխատաւոր մարդուն:

Տնայնագործութեան հետ մրցող գործարանը, անտարակոյս, ձգտելու է կամաց-կամաց խլել նրանից ասպարէզը և թագաւորել շուկայում իր աւելի էժան արդիւնքներով, բայց Եւրոպայի և Ռուսաստանի փորձը ցոյց է տալիս, որ այդ մրցման մէջ տնայնագործութեան մի քանի ճիւղերին աջողվում է երկար ժամանակ դիմանալ և չը վախենալ գործարանի սպառնական մաքառումից: Իսկ այն արհեստները, որոնք այլ ևս չեն դիմանում մրցման, վերանում են և կամ փոխարինվում աւելի տոկուն արհեստներով կամ թէ տեղի տալիս բանւորական աշխատանքին՝ հիմնված օրավարձի վրա:

Լրացուցիչ աշխատանք տալ գիւղացուն այն ժամանակ, երբ նա ազատ է գիւղատնտեսական զբաղմունքներից, օրինակ ձմեռը, և զարգացնել առհասարակ արհեստագիտական կրթութիւնը գիւղում — մի այնպիսի համակրելի նպատակ է, որի համար անհրաժեշտ և պարտաւորական է լուրջ կերպով հոգատար լինել և գործել:

Եւ ահա համագումարը կոչված է լոյս սփռելու բոլոր այս [illegible] վրա, որոնց առաջ է մղում գործնական կեանքը և տնայնագործութեան այն փոքրիկ փորձը, որ արդէն արված է մեր երկրում:

Մենք, անկասկած, չենք կարող առաջին համագումարից սպասել լուծում բոլոր էական և խոշոր հարցերի, բայց լիայոյս ենք, որ նրան կաջողվի լուսաբանել շատ խնդիրներ և նրանցից հերթական դարձնել այն կարևորները, որոնք էական նշանակութիւն ունեն տնայնագործութեան կանոնաւոր և ընդարձակ զարգացման համար:

Թող արված լինեն սկզբնական քայլերը, թող բացված լինեն նախնական շաւիղները, այնուհետև կեանքն ինքը առաջ կը մղէ արդիւնագործութեան բազմաթիւ և բարդ խնդիրները և կը գտնէ նրանց լուծման համար աջող եղանակներ:

Աջողութիւն համագումարին:

Ա. Քալանթար

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

Այսօրվայ հեռագիրները Կ. Պօլսում բռնկած զինւորական ապստամբութեան մասին, որի նպատակն է — որքան կարելի է եզրակացնել հեռագիրների բովանդակութիւնից — տապալել ներկայ պարլամենտական գործողներին և ղեկավարներին, պէտք է, անկասկած, մեծ յուզմունք առթեն բոլոր նրանց, որոնց սրտին մօտ է Թիւրքիայի վերածնութիւնը և ազատագրութիւնը:

Արդեօք ծագած ապստամբութիւնը արդիւնք է աւելի ծայրայեղ ազատականների շարժման ընդդէմ երիտասարդ Թիւրքերի կուսակցութեան, ինչպէս կարելի է ենթադրել հեռագիրների մի այլ իմաստից, թէ՞ ռէակցիօներական շարժում է, որից այնքան մեծ երկիւղ էր զգացվում, — դեռ դրականապէս դժուար է ասել: Աւելի հաւանական է երկրորդ ենթադրութիւնը, քանի որ ապստամբվածները պահանջում են շէրիաթի վերականգնումը: Իսկ պահանջել, որ սահմանադրական և պարլամենտական կեանքով ապրող մի երկիր, այն ևս բազմացեղ, բազմատարր և բազմադաւան ժողովուրդներ ունեցող երկիր, ունենայ իբրև օրէնսդրութիւն միայն շէրիաթը, այն է մի դաւանութեան նուիրապետական օրէնքը, — դա նշանակում է ջնջել, հերքել սահմանադրութեան, պարլամենտարիզմի գաղափարը:

Ամբողջ Թիւրքիայի երջանկութեան համար ընդհանրապէս և մասնաւորապէս հայ ժողովրդի համար ցանկանք, որ ռէակցիօնական շարժումը իր սաղմի մէջ խեղդվի և խափանվի:

Հ. Ա.

ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐԸ Կ. ՊՕԼՍՈՒՄ

Կ. Պօլիս, 31 մարտի

Առաւօտեան լուրջ անկարգութիւններ ծագեցին: Դրութիւնը վտանգաւոր է: (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 31 մարտի

Բռնկվեց զինւորական ապստամբութիւն, որ լուրջ չափեր է ընդունում: Քաղաքական հեռագիրների ընդունելութիւնը դադարեց: (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 31 մարտի

Զինւորական ապստամբութիւնը Ստամբուլում բռնկվեց գիշերով: Զանազան զօրանոցների զինւորները, կապելով օֆիցէրների ձեռն ու ոտը, զէնքը ձեռքներին դուրս եկան փողոց, հինգ հազար հոգով շրջապատեցին պարլամենտը, պահանջեցին պաշտօնանկ անելԱհմէդ-Րիզա-բէյին և Հիլմի-փաշային և վերացնել շարիաթին անհամապատասխանող նոր օրէնքները, նաև սուլթանի մօտ մարդիկ ուղարկեցին, որ անմիջապէս պարլամենտ գայ: Հաւատարիմ մնացած Սալօնիկի հրացանաձիգների և հեծելազօրի մի մասը և բոլոր թնդանօթաձիգ ու չը ձերբակալված օֆիցէրները ժողովվեցին Սերասկերիատում, պատրաստվելով [illegible]

Բ. Դրան մէջ մինիստրները խորհրդակցում են:

Շէյխ-իւլ-իսլամը բանակցութիւններ սկսեց, սակայն առայժմ անաջող, ապստամբների հետ, որոնց գրգռում են ռէակցիօներները և սօֆտաները: Խանութները փակ են: Պէրայում առայժմ հանգիստ է:

Պէրայի զօրանոցների զինւորները առանց օֆիցէրների խմբերով կենտրոնանում են Ստամբուլում: Նրանց շարքերում կան հարբած թափառաշրջիկներ: (Հ. Գ.)

Բերլին, 31 մարտի

«Ֆրանկֆուրտէր Ցայտունգին» հեռագրում են Կ. Պօլսից. «Ստամբուլում լիակատար յեղափոխութիւն է: Երկու բատալիօններ իրանց օֆիցէրների առաջնորդութեամբ շրջապատեցին պարլամենտը, պահանջում են պաշտօնանկ անել մեծ վէզիրին, պարլամենտի նախագահին և զինւորական մինիստրին: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 31 մարտի

«Կօր. Բիւրօյին» հեռագրում են Կ. Պօլսից. «Ստամբուլում ապստամբված զինւորները, թւով մի քանի հարիւր հոգի, գրաւում են Բ. Դուռը պահանջելով գործադրել շարիաթի և Մահմէդի օրէնքները:

«Ստամբուլում մեծ յուզմունք է տիրում: Հեծեալ պահակախմբերը շրջում են փողոցներով: Լուրերին նայած, զինւորները ձերբակալվել են զինւորական մինիստրութեան մէջ, որ գրաւված է ապստամբներից: Ձերբակալվածների թւում իբր գտնվում է նաև զինւորական մինիստրը: Ցիշեալ լուրերը մինչև այժմ չը հաստատվեցին»: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 31 մարտի

«Կօր. Բիւրօյին» հաղորդում են Կ. Պօլսից. «Դրութիւնը լուրջ է: Ապստամբները Բ. Դրան տէրը չեն, ինչպէս խօսվում էր սկզբում, բայց շրջապատել են պարլամենտը, թողնելով սակայն անցնել պատգամաւորներին: Ապստամբները ամրութիւններ ստացան զինված քաղաքային խուժանից: Ըստ երևոյթին ապստամբվել է բերդապահ զօրքի մեծ մասը, ի թիւս որոնց Սալօնիկի հրացանաձիգները: Ինչպէս ասում են, զինւորական մինիստրութեան ներքոյ մնացել են միայն մի քանի բատալիօններ և բատարէաներ:

«Շէյխ-իւլ-իսլամը բանակցութիւններ է վարում ապստամբների հետ, որոնք բացի շարիաթի վերականգնումից պահանջում են կրկին կաբինէտի կազմը փոխել: Առայժմ արիւնհեղութիւն չը կայ: Բռնի գործողութիւններից վնասվեցին քչերը, ի թիւս որոնց երկու օֆիցէրներ: Կասկածելի է ներկայանում, թէ ապստամբութիւնը յարուցին իրանք ապստամբները: Հաւանօրէն, վարագոյրի ետևում թագնված ղեկավարներ հանդիսացել են լիբերալ կուսակցութիւնը կամ «Մահմէդական Դաշնակցութիւնը»: (Հ. Գ.)

ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ Կ. ՊՕԼՍՈՒՄ

Կ. Պօլիս, 21 մարտ

Մեր երկու փոքրոգի մարդիկն են հիմա՝ Ահմէդ Րիզա ու Հիլմի վարչապետը:

Ահմէդ Րիզա իր բոլոր ներքինը պարզեց կօմիտէական խնճոյքի մը մէջ, ուր պատեհ առիթ գտած էր խօսելու, կօմիտէին դրուատիքն ընելու և զարնելու, իր ուզած ձևովը, իր փափագած խօսքերովը, աջէն ու ձախէն, ամէն անոնց, որ կօմիտէական չեն և նամանաւանդ հակառակ են կօմիտէին:

Ինք կը կարծէր անշուշտ, թէ ոչ ոք պիտի համարձակէր բերան բանալու պարլամենտական դիկտատորի դէմ: Բայց այնպէս չեղաւ: Շատ բաներ գտնուեցան, շատ դատափետութիւններ եղան, մէկին տեղը տասը, քան տեղացին իր երեսին: Շատերուն մէջ թարգմանաբար մէջ կը բերեմ գրուածք մը, ինքնատիպ, ինքնատիպ գրողի մը կողմէ, որ է կիպրոսցի երիտասարդ փաստաբան մը, Շէվքէթ բէյ: Խօսքը Րի-[illegible]

«Պէրա Պալասի մէջ սարքուած խնճոյքին մէջ խօսած էք «Միութիւն և Յառաջդիմութիւն» կօմիտէի ոսոխներու մասին: Ըսած էք, թէ անոնք ամէնքն ալ չուառականներ են, որոնք կապրէին լրտեսութիւնով և ուրիշ արհեստներով. հիմա անոնք են որ չեն փափագիր կօմիտէին գոյութիւնը: Անոնք, ըստ ձեր յայտարարութեան, դաւաճաններ (traîtres) են, որոնք իրենց շահերը կը փնտռեն կօմիտէին անհետացումին մէջ: Այդ բոլորը կարդացի օրաթերթերու մէջ: Քանի մը օր սպասեցի, յուսալով որ, պաշտօնականութիւնով խորհելէ ետքը, իբրև սուտ կը հերքէիք այդ խօսքերը, որոնք հակառակ են ընկերական և քաղաքական ամենատարրական կանոններու:

«Բայց տեսայ, որ անամօթաբար կը նորոգէք, ազատական կուսակցութեան կողմէ մէջ բերուած ամենէն արդար հարցին, ձեր նախընթաց յայտարարութիւններն ու կը յաւելուք, թէ ղաւաձան բառին մէջ կամփոփէք այն ամէն անոնք, որ կօմիտէին հակառակ են:

«Ես ինքս ալ հակառակ ըլլալով «Միութիւն և Յառաջդիմութիւն» կօմիտէին շարժումներուն, որոնք տրամագծօրէն վնասակար են երկրին շահերուն, ու իր շարունակութիւնը նկատելով իբրև մեծ հարուած մը սահմանադրական վարչութեան, բացէ ի բաց կը մերժեմ ձեր ամբաստանութիւնը իմ մասին և ձեզի կը դարձնեմ ղաւաձան բառը իր բովանդակ առումովը, բառ՝ որ, խորհրդարանի մը նախագահին բերնէն արտասանուած, արատ մը կըլլայ ամբողջ ժողովի ճակտին:

«Զգոյշ կեցէք, Ահմէդ Րիզա, գի չըլլայ

թէ այն ժողովուրդը, որ ժամանակէ մը ի վեր սկսած է հասկնալ թէ ինչ տեսակի էք դուք, յայտարարէ թէ ան, որ համարուած էր մեծ հայրերասէր մը, փոքրիկ, փոքրոգի մարդ մըն է։

«Եթէ ունիք այնքան պատիւ, որ չկարենաք հանդուրժել այս արդարայի խօսքերուս՝ բրած նախատինքիդ համար, հրաման ըրէք, պատրաստ եմ լսելու»։

Ընթերցողները, այս տողերը կարդալով, պիտի կարծեն, թէ երբեմնի յեղափոխական Րիզան այդ բաց նամակը տեսած թէ ո՛չ՝ ձեռնոցներ կը նետէր և ժենամարտի մը մէջ կը քաշէր կամ քաշել կուտար երիտասարդ փաստաբանին՝ իր յանդուգն ժպրհութիւնը։ Բայց ո՛չ, ան չունի իր մէջը այդպիսի ըղձացումներ, կը կարդայ, կը լաէ ու իրիկունը ապարանք կերթայ մեղկօրէն քնանալու տարուած դափնիներու վրայ։

Երկրորդ փոքրիկը կամ փոքրոգին է վարչապետը։ Նեղ մարդ մը, սահմանադրական ըմբռնումէ բոլորովին զուրկ. եթէ միջոց գտնէ, մէկ օրէն միւսը՝ բռնապետական հոգեզաւակ մըն է։

Ու ինչպէս կերևի, սարսափած է մամուլի ազատութենէն։ Ուզելով դաւել անոր դէմ, պատրաստել կուտայ մամուլի ազատութեան դէմ 13 հոգիէ ստորագրուած թուղթ մը, և, թէզքերէով մը, իբրև թէ մեծ հարց մը, կը ղրկէ խորհրդարան։ Իր գիտաւորութիւնն եղած էր, այդ թուղթի շնորհիւ, հարց ստեղծել խորհրդարանի մէջ և ձեռք բերել խիստ օրէնք մը մամուլի դէմ։

Խորհրդարանը անհապճեպ աղմուկ բարձրացուց ջավիդեան խաւրդաւանքներու տակ, «Պրօղօսի», «Նէօլողոսի», «Լ.Հէբլըղի» դէմ բուռն յարձակումներ եղան, բայց մամուլը մնաց իր անկախութեանը մէջ։

Անգլիոյ դեսպանը, քաղաքավարի լեզուով, կը հասկցնէ մեր Հիլմիին, որ զգուշաւոր շարժի մամուլի ազատութեան դէմ և միանգամ ընդ միշտ ըմբռնէ. որ ամեն բան չի քալեր իր ուզածին պէս. այսօր մամուլի բռնաբարութիւն, վաղը քմածին վարչութիւն, հետևեալ օրն ալ կօմիտէի ոտքերուն տակը ինկած շողոքորթ, ու օր մըն ալ սուլթանական բռնութիւն... Թեթև, քաղաքավարի դաս մըն է, ուսուցիչը լաւ. բայց, կարծեմ, ուսանողը ընդունակ չէ տրուած դասէն օգտուելու։

Ելլըզըի պահապան զօրքերուն մէջ բաղխում. 200-էն աւելի վիրաւոր և սպանութիւն։ Որսորդ զինուորներով խաղաղութիւնը հաստատուած։

Վերջապէս Մուշի կառավարիչը պաշտօնանկ եղաւ ներքին գործերու մինիստրի խորհրդարանին հեռագրովը։

— Աս հայերն ալ ինչ յաժառ մարդիկ են,—կըսէ.—քանի մը տեղէն ինկան թէ ոչ, ալ հոգիդ կը հանեն։

Րիֆաթ փաշան Պոլիս մտաւ։ Մեծ ընդունելութիւն այն յաղթական կոխին համար, որ տուած էր 23-րդ և 61-դ բեռլինեան յօդուածներուն դէմ։ «Թանինը» կանխաւ ծափահարած է Րիֆաթը։ Իր ծրարը, դիւանագիտական ծրարը քակուեցաւ սակայն, և մէջէն ելած թուղթի կտորիկ մը կը կարդացուի, թէ Աւստրիա-Հունգարիա կը հաւանի 23-րդ և 61-րդ յօդուածները ջնջուած նկատել դեսպանախորհուրդին մէջ, եթէ միւս տէրութիւնները հաւանին։ Այդ հրճուանքով ներս մտաւ Րիֆաթ, այդ հրճուանքով ընդունուեցաւ։ Հետևեալ առտուն, լոյսը բացուած թէ ոչ, ըսին իրեն, որ եթէ տէրութիւնները չընդունին... «Թանինը» նստաւ սառ ջուրի մէջ։

Շահէն

[illegible]

Պետերբուրգ, 31 մարտի

Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնը տեղեկացաւ, որ, նկատի առնելով Մէշէդում ծագած անկարգութիւնները և այնտեղ կատարված ռուսահպատակի սպանութիւնը, նաև՝ որևէ պատասխանատու իշխանութեան բացակայութիւնը, ռուսաց կառավարութիւնը վճռել է ուժեղացնել Խորասանի գեներալ-հիւպատոսարանի պահակախմբի կազմը՝ աւելացնելով 75 կօզակներով և երկու գնդակացիրներով՝ ռուսական հաստատութիւնների և ռուսահպատակների, ինչպէս նաև Մէշէդի միւս օտարազգիների պաշտպանութեան համար։ (Հ. Գ.)

Րաշտ, 30 մարտի

Էնզէլի եկաւ ռուսական պատերազմական մի նաւ։ (Հ. Գ.)

Լոնդոն, 30 մարտի

Րէյտէրին հեռագրում են Բուշիրից. «Տեղումս տիրող յուզալից տրամադրութեան պատճառով բրիտանական «Փօքս» յածանաւով զօրքեր եկան Բուշիր քաղաքը պաշտպանելու համար։ Նախքան զօրքերի հանելը, քաղաքապետը մի թռուցիկ հրատարակեց, որով յայտարարվում է, թէ Մեծ Բրիտանիան ստիպված է ինքնին այդ միջոցին դիմել, որովհետև քաղաքում այնպիսի իշխանութիւն չը կայ, որ կարողանայ օտարազգիների ապահովութիւնը երաշխաւորել. հէնց որ կարգ ու կանոն կը վերահաստատվի, զօրքերը յետ կուղարկվեն։ (Հ. Գ.)

Ուրմիա, 31 մ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Խօյից և Սալմաստից ստացվել են հետևեալ տեղեկութիւնները.—Մակուի սարդարի զօրքերը կարված են Խօյից և վերադարձան Մակու։ Խօյում թիւրքաց հիւպատոսարանի պահակախումբը ուժեղացված է սոտ յիսուն ասկերներով։ Խիզանի վիճակում գտնվող յիսուն ասկէրների թիւը դարձված է եօթանասուն։

Վանից Սալմաստ եկաւ Սմբատը 50 ձիաւոր հայ հայդուկներով և Նէջի-բէյը վաթսուն երիտասարդ-թիւրքերով։ Վերջինները մարտի 18-ին զէնքերի մեծ պաշարով գնացին Պիշնամազին օգնելու։ Պիշնամազը ձեռք է ձգել Դիզէխելիլ գիւղը, որ գտնվում է Թաւրիզից վաթսուն վերստ հեռաւորութեան վրա դէպի հիւսիս-արևմուտք, և առաջանում է՝ յեղափոխականների ճանապարհը դէպի Թաւրիզ բանալու նպատակով։ (Հ. Գ.)

Թաւրիզ, 31 մարտի

Ջափաւոր կուսակցութեան ներկայացուցիչները Վասբինջում բանակցութիւններ են վարում Էյն-ուդ-Դօվլէի հետ յեղափոխութիւնը խաղաղութեամբ աւարտելու մասին։ Կողմերի փոխադարձ անվստահութեան պատճառով դժուար է յոյս դնել աջողութեան վրա։ Զինուորական կուսակցութիւնը գլուխ ունենալով Սաթթար-խանին, ունենալով հացի պաշարներ, մտադիր է կռիւը շարունակել մինչև վերջը։

Գեներալ-հիւպատոսարանին աջողվեց ազատել Ջուլֆայի երկաթուղագծի վրա ծառայող Դմիտրիէվին, որին Թաւրիզի ճանապարհին ձերբակալել էր Րահիմ-խանը, չը նայած որ նա գնալիս է եղել հիւպատոսարանի պօստի հետ։

Սովը անբերրիութեան պատճառով շարունակվում է։ Ֆէդայիները մի անգամ ևս փորձ արին բանալ Ջուլֆայի ճանապարհը, սակայն ապարդիւն։ (Հ.Գ.)

Ուրմիա, 31 մ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Յեղափոխականների հետ ընդհարում ունենալու պատճառով նահանգապետ Մօհտէշամ-ուս-Սալթանէն մարտի 20-ին հրաժարական տուեց և այդ մասին տեղեկացրեց տեղական անջումանին։ Մարտի 25-ին Ֆարամորզ-խանը ձերբակալեց նրան իր տանը և նրա մօտ գտաւ թիւրք-պարսկական սահմանագլխային վէճին վերաբերեալ փաստաթղթերը։ Մարտի 26-ին ձերբակալվեցին սահմանային յանձնաժողովի բոլոր անդամները և միւս պաշտօնեաները։ Նոյն օրը Սալմաստից եկան 30 հեծեալ յեղափոխականներ, զինված երեք-գծանի հրացաններով, իջան Մօհտէշամի տանը և գրաւեցին ամբողջ զինապահեստը։ Մարտի 27-ին գիշերով, Մօհտէշամը և նրա օգնական Նիզամ-ուլ-Մուլքը պահակախմբի հսկողութեամբ աքսորվեցին Սալմաստ։ Մարտի 29-ին սահմանային յանձնաժողովի անդամներից մի քանիսին արձակվեցին։ Այժմեան յեղափոխական ղեկավար մարմինը նրանց զանազան պաշտօններ է տուել։ Կառավարական կուսակցութեան պարագլուխ Հէլմաթ-ուլ-Նիզամը իր բոլոր զինեալ խմբով մեկնեց քաղաքից իր կալուածքը։ Մարտի 30-ին արձակվեցին մնացած ձերբակալվածները. նրանց մի մասը թագնվեց թիւրքաց հիւպատոսարանում։

Ապրիլի 1-ին Ուրմիայում կազմակերպվում է յատուկ հանգանակիչ մասնաժողով յեղափոխական նպատակների համար։ Կազմվում է 300 ֆէդայիներից բաղկացած մի խումբ Պիշնամազը ամրացնելու համար։ Բոլոր կառավարական հաստատութիւնները, բացի մաքսատնից, յեղափոխականների ձեռքումն են։ Քաղաքում բոլորովին հանգիստ է։ (Հ. Գ.)

Ջուլֆա, 31 մարտի

Ուրմիայի վիճակում թիւրքերը գրաւել են երեք գիւղեր, որոնք ընկած են քաղաքից քանի վերստ տարածութեան վրա դէպի հիւսիս-արևմուտք։ (Հ. Գ.)

«Մշակի» վերջին համարներից մէկում, քաղելով Բագուի «Каспій» թերթից, յայտնել էինք, որ իբր թէ Էյն-ուդ-Դօվլէն սպանվել է ռումբից։ Յետնագոյն տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս սակայն, որ այդ լուրը ճիշտ չէ և Էյն-ուդ-Դօվլէն ողջ և առողջ է։ Առհասարակ պէտք է մեծ զգուշութեամբ վերաբերվել սենսացիոն տեղեկութիւններին և հեռագիրներին Պարսկաստանի մասին։ Ջենք հասկանում ինչ նպատակ կայ սենսացիոն՝ հնարովի լուրեր հաղորդել։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վենետիկ, 30 մարտի

Եկաւ Տիտտոնին Բիւլովին այցելելու համար։ Երէկ ցերեկով Բիւլովի մօտ ի պատիւ Տիտտոնիի կայացաւ նախաճաշ։ Նախաճաշից առաջ և նրանից յետոյ Բիւլովը և Տիտտոնին երկար խօսակցութիւններ ունեցան։ Երեկոյեան Տիտտոնին ի պատիւ իշխանի և տիկին Բիւլովի ճաշ տուեց, որից յետոյ մեկնեց Հռոմ։ (Հ. Գ.)

Վիէննա, 31 մարտի

Զինուորական մինիստրը մի կարգադրութիւն հրատարակեց, որով Բօսնիայում, Հերցեգովինայում և Դալմացիայում պահեստի զինուորներն արձակվում են, լրացուցիչ պահեստի զինուորների մի մասը պահվում է կազմի մէջ, ինչ չափով դա անհրաժեշտ է Բօսնիայում, Հերցեգովինայում և Հարաւային Դալմացիայում գտնվող զօրքերի խաղաղ ուժեղացված կազմը պահպանելու համար։ (Հ. Գ.)

Սիմլա, 30 մարտի

Աւղանստանի էմիրը դեռ Ջէլալ-Աբադումն է։ Շուտով նա կը մեկնէ Կաբուլ։ Նրա կեանքի դէմ դաւադրութիւն յերիւրողները բոլորովին ոչնչացված են։ Վերջին յարձակումների կազմակերպիչները հեռացել են արդէն հնդկա-աւղանական սահմանից։ Կարծում են, որ ամբողջ սահմանագլխային շրջանում հանգստութիւն է տիրում։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պոլիս, 28 մարտի

Երիտասարդ թիւրքերի կօմիտէն լրագիրներում մի հերքում է հրատարակել, բացասելով իր մասնակցութիւնը ժուռնալիստ Հասան-Ֆէհմիի սպանութեան մէջ։ «Իկդամ» լրագրի դէմ, նրա խմբագրի՝ արդարադատութեան մինիստրին ուղղած բաց նամակի համար, կօմիտէն դատ է բացել, զրպարտելու համար։ (Հ. Գ.)

«Մէջմուայի Ախբար» լրագիրը հաղորդում է, որ Պիոս X պապը 10,000 ֆրանկ է ուղարկել Հայաստանի սովեալներին բաժանելու համար։

Կիլիկիայի Սահակ կաթողիկոսը ուղարկել է մի գրութիւն Թիֆլիսի Հանգանակիչ Մասնաժողովին, որով, յայտնելով որ Մասնաժողովի ուղարկած 2000 ֆրանկը ստացել է Կ. Պոլսի ռուսաց դեսպանատան միջոցով, շնորհակալութիւն է յայտնում, կցելով որ այդ գումարը ուղարկել է Զէյթուն։ Միևնոյն ժամանակ կաթողիկոսը յայտնում է, որ յանուն Զէյթունի ստացվող նպաստները «միայն քաղաքի կարօտելոց չեն յատկանար, այլ նաև շրջակայ գիւղօրէից, Ալաբաշի և Ֆռնուզի գիւղախմբերուն, մերձաւորապէս երեսուն չափ»։

Վանի ցաւալի դէպքերը.—Վան քաղաքում վերջերս պատահած խայտառակ և եղբայրատեաց խռովութիւնների մասին հետևեալ լրացուցիչ մանրամասնութիւնները ստացանք Վանից։ Ինչպէս երևում է, մեր ազգային ցեցերը իրենց ազգակործան գործունէութեան թատերաբեմը այժմ Կովկասից փոխադրել են Թիւրքահայաստան, ուր նրանք նոյնպէս ի չարն են գործ դնում սահմանադրական ազատութիւնը, չեն խղճահարվում եղբայրասպան կռիւ, կրօնական վէճեր արծարծել այն երկրում, որ հիւծված, տանջված, դրեթէ հոգեվարքի վրա, [illegible], սովից, թշնամութիւնից պէտք ունի մի քիչ կազդուրվելու, ապաքինելու։ Եւ հասկանալի է այն սոսկալի զայրոյթը, որ ժողովրդի մէջ պայթել է այդ կործանարար, ապերախտ գործիչների դէմ, որոնք կարժանանան, ի հարկէ, նաև պատմութեան անխնայ դատապարտութեան։

«Անցեալ շաբթու,—գրում են Վանից,—«նոր-սերնդականները», կամենալով դաշնակցական կենդրոնականի մէջ մէկը միւսից առաջ անցնել, կը քարոզին քանդել եկեղեցին, կրօնը և մին ևս կը պարզէ իր հաւատոյ հանգանակը՝ «Ես չեմ ճանչնար ոչ կրօն, ոչ եկեղեցի և ոչ Աստուած»։ Գայթակղեալ ամբոխը կը դիմէ իր գիտցած միակ ճարին, այսինքն գաւազանի ույժին. խուժանապետ Վռամեանը ֆէտօներից մի քանիսին ոստիկանութեան կը յանձնէ. ոստիկանները, խնդրի էութիւնը հասկանալով, կը ձերբակալեն նաև ծեծուողը՝ Տ.-Գրիգորեան Լևոնը։ Միւսները արձակուեցան, նա դեռ բանտը կը մնայ։ Յաջորդ օրը, ժողովուրդը բուռն կերպով առաջնորդարան դիմեց և յիշեալ դասախօս պարոնների ազգային վարժարաններից վտարումը պահանջեց։ Նոյն երեկոյեան պատյաէն վերադարձած Արամը տարճանակներ կը ցրուէ ամբաստանեալներին, որպէսզի ինքզինքնին պաշտպանեն, և կը հրամայէ կոյր կամակատար քաղաքական ժողովին, որ պաշտպանէ ամբաստանեալներին. արդարև, այդպէս էլ կը լինի. ժողովրդի ցոյցից վախենալով, կորոշեն Կապուտիկեան Բարունակը վռնել Նորաշինու վարժարանէն, իսկ Մաքսապետեան Արմենակը խրատել։ Ապա, անցեալ կիրակի, դաշնակցականները, միտինգի մը մէջ յայտարարեցին թէ իրենք հակառակ են անոնց, և Վռամեան ատանձին յայտնած էր թէ ինք պիտի տէրոններ ալ կատարել տայ, իսկ դաշնակցական Միհրան Թէրլէմէզեան կը ջանայ ժողովրդին համոզել, թէ ամեն խօսքի ազատութիւն կայ և թէ մութ ույժեր էին, որ ժողովրդին գրգռեցին դաշնակցականներու դէմ»։

Տպելով այս նոր տեղեկութիւնները, հարկ ենք համարում յայտնել, որ «Գործ» թերթը իր № 64-ի մէջ բոլորովին այլ լուսաբանութիւն է տալիս խնդրին։ Ժողովրդի զայրոյթը նա համարում է բռնկումն կրօնական մոլեռանդութեան և արդիւնք գործունէութեան մութ ույժերի ընդդէմ դաշնակցականների։ Բնորոշ է, որ «Գործը», դեռ նորերս, Րիվէրայի իր թղթակցի բերանով արդարացնում էր Կ. Պոլսի խուժանի վարմունքը Օրմանեան պատրիարքի դէմ, բայց այժմ Վանի ժողովրդային ցոյցը և զայրոյթի բռնկումը ընդդէմ նոր-սերնդականների համարելով խուժանի գործ, նա դատապարտում է։ Ուրեմն, երբ խուժանը գործում է Օրմանեանի դէմ, դա թոյլատրելի է և նոյնիսկ արժանի գովասանքի ըստ «Գործի», բայց երբ խուժանը գործում է ֆէդայիների դէմ, դա արդէն յանցանք է և կրօնական ֆանատիկոսութիւն։ Ճիշդ հօտենտօտի դատողութիւն—«Երբ ես եմ մարդու միս ուտում, դա լաւ է. բայց երբ իմ միսն են կամենում ուտել, դա վատ է»։

ԽՈՐԱՍԱՆԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Նիշաբուր, 15 մարտի

Ամբողջ Խորասանի նահանգը այժմ տագնապալի շարժումների մէջ է գտնվում։

Անցեալ թղթակցութեամբ գրած էի, որ տեղս էլ յեղափոխական շարժումներ են նկատվում և յայտնի մզկիթներում գաղտնի խորհրդակցութիւններ են անվում։ Սակայն պէտք է ասել, որ դարձեալ բիւրօկրատիան յաղթող հանդիսացաւ և ժողովրդի գաղտնի խորհրդակցութիւնների որոշ ծրագիրը մնաց իր սաղմի մէջ թաղված։

Եւ այդ բանը տեղիս մի քանի ճարպիկ հին ույժերի շնորհիւ էր. իսկ ֆանատիկոս պարսիկ մասսան ոչխարային հօտի պէս հետևում է նրանց. ի դէպ պէտք է յիշել, որ լեթարգիական քնում քնած ժողովուրդը ի նկատի ունենալով Խորասանի գեներալ նահանգապետի (Նայիր-ուդ-Դօվլէ) գալուստը՝ իրեն ճանաչում է, իբր թէ շահի կողմնակից է։

Ընդհանրապէս մենք կարծենք, որ պարսիկ ֆանատիկ մասսան շարունակ թեքվում է այն կողմը, որը աւելի ուժեղ է հանդիսանում, և այդ արարողութիւնը ոչ թէ միայն այստեղ է այդպէս, այլ ամենուրեք ամբողջ Պարսկաստանում։

Ներկայ ամսիս 9-ին Թուադրած Թուրբէթ քաղաքից ստացած իմ վստահելի ընկերոջ մի նամակից իմացայ, որ այնտեղ քաղաքից 4 փարսախ հեռաւորութեան վրա գտնվող դօվլաթաբադցի ոմն Ասադուլլահ խօրասանեցին մօտաւորապէս 2—300 հեծեալ կամաւորներով ամսիս 3-ի (մարտ) առաւօտեան ճիշդ ժամը 4-ին մտնում է քաղաք և իսկոյն յարձակվում այնտեղի դատաւորի «Բաղնազար» կոչված շքեղ տան վրա ու մի ակնթարթում սպանում դատաւորին։

Գրում է, որ այդ միջոցում դատաւորը զբօսնում էր իր լայնարձակ այգու մէջ գարնանային նորաբաց ծաղիկների շուրջը։ Քաղաքի դրութիւնը խաղաղ է. նրա կառավարողներն են հիմա սահմանադրականները։

Իրերի խառնակ դրութիւնների համար դեռ ոչ մի քաղաքից կառավարութեան զօրք չէ գնացել։ Հեռագրատունը սահմանադրականների կողմից գրաւած է. պօստը կանոնաւոր կերպով գործում է։ Միապետականների խմբապետներից մի քանի հոգու բանտարկել են։ Այնտեղում գտնվող կառավարական զօրքը անցել է սահմանադրականների կողմը. հետևանքը թէ ինչպէս է է եղել, այդ մասին մեզ անյայտ է մնում։

Նայիր-ուդ-Դօվլէն վաղը կը ժամանէ այստեղ և այստեղից շուտով կը մեկնի դէպի Մէշէդ։ Մէշէդում դրութիւնը բոլորովին լարված է. ինչպէս ասում են, դեռ շուկան չէ բացված և սպասում են նոր նահանգապետի գալուստին։

Թղթակցութիւնս վերջացրել և ուզում էի պօստն ուղարկել, հէնց այդ միջոցին լուր բերին, որ քաղաքից 1/4 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող մի հայ վաճառականի (Դանիէլեանց) գրասենեակի պատը ծակելով կողոպտել են, տանելով մօտ 46 թումանի (90 րուբլի) կանխիկ դրամ, նաև գրասենեակի ամբողջ իրերը։ Իրերի մի մասը՝ հողի մէջ թաղված, գտնված է, իսկ աւազակներին հետապնդում են բռնել տալու։ Հետևանքի մասին ժամանակին կը հաղորդվի։

Իքս

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՀԱՄԱՐ

Տնայնագործական համագումարում հանդէս դրված կը լինեն զանազան արհեստանոցների գործուածքներ։

Թիֆլիսի Հայ Տնայնագործական Ընկերութիւնը հանդէս կը դնի իր նախկին և ներկայ արհեստանոցների իրերը։

Շուշու Ջուլհականոցը ուղարկել է մի գեղեցիկ գորգ և բազմաթիւ ուրիշ գործուածքներ։ Այդ արհեստանոցը ինքն է բուրդ մաքրում և մանուածք պատրաստում, ներկում և հսկում բոլոր գործի վրա։ Նա սկսել է պատրաստել նաև յարդեայ հիւսուածքներ, օրինակ՝ յարդեայ գլխարկ, որը այս տարվանից սովորեցնում է տիկին Խաչեան։

Համագումարում հանդէս դրված կը լինի և մի տօրք, որը պատրաստել է Ղարաքիլիսայի վարպետ պ. Ղամբարեանցը իր աւելացրած երկաթեայ մասերով։

Տնայնագործական համագումարի պարապմունքներին մասնակցելու համար Թիֆլիսի վաճառականների փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան կողմից ընտրված են ներկայացուցիչներ Արտաշէս Էնֆիաճեանց, Սեդրակ Յարութիւնեան և Գուրգէն Խօջամիրեանց։

Համամլի գիւղից ուղարկված է տնայնագործական արհեստանոցի վարպետուհի Աննա Մարգարեան։

Ղշլաղ գիւղի արհեստանոցի վարչութեան կողմից նշանակված է ուսուցիչ Մանուկ Ղազարեան։

Բագուի Ջուլհականոցի վարչութեան կողմից ուղարկված է վարպետ Յովհաննէս Արիստակէսեան, Բօրչալուի Մանթաշապատ գիւղի արհեստանոցից՝ Մարտիրոս Արիստակէսեան։

Մօսկվայից Մ. Սողոմոնեան հեռագրել է, որ նա ուղարկել է զեկուցում համագումարում կարդալու համար։

Գանձակի Ջուլհականոց-Արհեստանոցի վարչութեան կողմից՝ տնայնագործական համագումարին մասնակցելու համար Թիֆլիս եկած պ. Յակ. Ազարեանը Թիֆլիսի Հայ Տնայնագործ. Ընկերութեան կենտրոնական վարչութեանը ներկայացրել է մի գրութիւն, որ պատում է «Գանձակի Ջուլհականոց-Արհեստանոցի շուրջը» և արծարծում է «մի քանի դիտողութիւններ գործուածքների նկարների և գոյների մասին»։ Ազարեանը բացի դրանից, համագումարին ի ցոյց կը հանի նոյն Ջուլհականոց-Արհեստանոցի գործուածքներից մի քանի նմուշներ։

ԳՕԳՕԼԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

(Նամակ Մօսկվայից)

I

Մարտի 20-ին Մօսկվան հանդիսաւոր կերպով տօնեց նշանաւոր ռուս գրող Նիկօլայ Վասիլևիչ Գօգօլի ծննդեան հարիւրամեակը։

Ուղիղ հարիւր տարի առաջ, Պօլտավայի նահանգի խուլ անկիւններից մէկում, Սաբօչինցա աւանում, մի աղքատ կալուածատիրոջ ընտանիքում, ծնվում է ապագայ հռչակաւոր գրող Գօգօլը։ Ապրելով և դաստիարակվելով բոլորովին աննպաստ պայմանների մէջ, Գօգօլը դեռ աշակերտական նստարանից ցոյց էր տուել իր մեծ ընդունակութիւնների, իր տաղանդի ամբողջ փայլը։ Այն ժամանակվայ ուսումը բաւարարութիւն չը տալով կեանքի երեւոյթներով հետաքրքրվող Գօգօլին, պարզ և բնական է, որ նա իր գիտութեան պակասը պէտք է լրացնէր ընթերցանութեամբ։ Եւ ահա այստեղ հանդէս է գալիս իր հայրը, որի յանձնարարութեամբ նա սկսում է կարդալ մի շարք գրքեր։ Երևելի ռուս բանաստեղծի հայրը, ի դէպ ասած, այդ ժամանակ պիէսներ գրելով էր զբաղված։

Գօգօլը, դեռ հայրենիքում, բաւական օգտվելով գրականութիւնից, 1828 թ. աւարտելով իր միջնակարգ ուսումը երրորդ կարգի վկայականով (Գօգօլը, պէտք է ասել, որ վատ էր սովորում և շատ թոյլ էր մանաւանդ մաթեմատիկայից, որից համարեա թէ միշտ ստանում էր միաւոր կամ երկու), նա թողնում է հայրենիքը և մեկնում դէպի Պետերբուրգ, ուր և ժամանակի ընթացքում մտնում է պետական ծառայութեան։ Բայց յետոյ զգալով և խոր գիտակցելով, որ նա չինովնիկ լինել չէ կարող, որ նա ծնված է աւելի բարձր դեր խաղալու կեանքի մէջ, թողնում է ծառայութիւնն և ամբողջովին նուիրվում գրականութեան։ Դեռ Նեժինում, 1827 թ. ծածուկ իր հարազատներից և մերձաւորներից, գրում է «Гансъ Кюхельгартенъ» պօէման, որ անողոք և դաժան կրիտիկայի ենթարկվելով այն ժամանակվայ յայտնի «Московскій Телеграфъ» թերթի խմբագիր Ն. Պոլեվօյի և «Сѣверная Пчела» (№ 87) թերթի կողմից, Գօգօլի պօէման ճանաչվեց իբրև տհաս ուղեղի մի անմշակ և յիմար արտադրութիւն։ Գօգօլը կարդալով այդ կատաղի ռեցէնզիան, բաւական զայրանում է։ Նա շտապում է բոլոր գրավաճառանոցները, ուր յանձնել էր իր գիրքը ծախելու, բայց որտեղ չէր ծախվել մի օրինակ անգամ, և վերցնելով բոլոր օրինակները՝ անխնայ այրում է։ Եւ այդ այն ժամանակ է լինում, երբ Գօգօլը դեռ պատանի, 18 տարեկան էր միայն։

Եւ չը նայած որ Գօգօլի այդ առաջին գրական փորձը ոչ մի աջողութիւն չունեցաւ, չը նայած որ կրիտիկան ամբողջովին տապալեց ապագայ խոշոր տաղանդին, բայց և այնպէս նա չը յուսահատվեց, այլ կրկնապատկելով իր ույժերը, նա մշակեց և կատարելագործեց իր տաղանդը։ Այնուհետև նա գրեց մի շարք պատմուածքներ, պիէսներ և այլն։ Յիշենք, որ Գօգօլի տաղանդաւոր գրչին են պատկանում «Вѣчера на хуторѣ близъ Диканьки», «Тяжба», «Лакейская», «Утро дѣловаго человѣка», «Записки сумасшедшаго», «Шинель», «Тарасъ Бульба», «Игроки», «Женитьба», «Ревизоръ», «Мертвыя души» և այլն։

Յիշենք, որ Գոգոլը երկու անգամ գրել է «Мертвыя души» երկի երկրորդ հատորը և երկու անգամ էլ այրել. դժբաղդաբար անկարող ենք կանգ առնել դրա պատճառների վրա։

Նկատենք նաև, որ Գոգոլի մի քանի գրուածքները թարգմանված են մի քանի լեզուներով, որոնց թւում նաև հայերէն։ Պէտք է ցաւել սակայն, որ «Мертвыя души»-ի նման գեղեցիկ և տաղանդաւոր գրուածքը, եթէ չեմ սխալվում, դեռ չէ թարգմանված հայերէն։ Չը թարգմանել Գոգոլի այդ գլուխ գործոցը՝ կը նշանակէ յանցանք գործել։

Մեր այս շատ համառօտ կենսագրական ակնարկից յետոյ պէտք է ասենք, որ Գոգոլն երկար ժամանակ ապրել է Մոսկվայում և, 1852 թ. փետրվարի 21-ին վախճանվելով, թաղվել է Մոսկվայի Դանիլով վանքի գերեզմանատանը։

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» խմբագրութիւնը իր շնորհակալութիւնն է յայտնում այն բոլոր հաստատութիւններին, հիմնարկութիւններին և մասնաւոր անձանց, որոնք շնորհաւորանքներ ուղարկեցին նամակներով, այցետոմսերով և հեռագիրներով։

◆ Զատկի տօնի առիթով Թիֆլիսի առաջնորդը այցելեց Փոխարքային, որի մօտ մնաց նախաճաշի. այցելեց միւս պաշտօնական անձանց, որոնցից այցելութիւնը փոխանակեցին Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատօր Միկելիչը, փոխ-նահանգապետը, գեներալ-նահանգապետը, կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն և քաղաքագլուխը։ Նոյնպէս այցելեցին սրբազան առաջնորդին բազմաթիւ քաղաքացիներ և այլ պաշտօնական անձինք։

◆ Շաբաթ առաւօտեան Թիֆլիսի կենտրոնական նպաստամատոյց Յանձնաժողովը սովորական տարիների նման աղքատներին թաթախումի առիթով բաժանեց 300 ր.։

◆ Այս օրերս կը սկսէ գործել Թիֆլիսի կանանց ընկերութիւնը, որի կանոնադրութիւնը արդէն հաստատված է պատշաճաւոր իշխանութեան կողմից։

◆ Ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 6½-ին, Ներսիսեան դպրոցի IV դաս. աշակ. Արշաւիր Աֆրիկեանը դուրս գալով իրանց տանից (Умикская 15) անհետացել է։ Խնդրում են նրա մասին որևէ տեղեկութիւն ունեցողներին յայտնել ծնողներին (Котляревская № 2) կամ թէ Ներսիսեան դպրոցի վարչութեան. Նշաններն են՝ հասակը միջակից բարձր, երկար մազերով։

◆ Մարտի 29-ին լոյս տեսած «Ծաղիկը» ամբողջապէս նուիրված է Զատկին։ Յաւելուածն է Գեղափնջիկի «Մեղանչել եմ» պատմուածքը՝ թ. Աստ. Բէկ-Յովսէփեանի։

◆ Այսօր կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում կայանալու է պրոֆ. Խախանովի երրորդ դասախօսութիւնը վրաց գրականութեան մասին։ Վաղը՝ ուրբաթ նոյն տեղում տեղի կունենայ պրոֆեսօրի վերջին դասախօսութիւնը։

◆ Երեկվանից Թիֆլիսում սկսվեցին ամեն տարի կատարվող ձիարշաւները։ Այս տարի վեցի փոխարէն կը լինեն եօթ ձիարշաւներ։ Իբրև մրցանակ յատկացված է 10 հազար րուբլի, որից 400 րուբլին Կովկասի Փոխարքայինն է, 3000 րուբլին—պետական ձիաբուծութեան գլխաւոր վարչութեանը, 1700 րուբլին—Կովկասի զէմստվային գումարներից, իսկ մնացածը ձիարշաւային ընկերութեան միջոցներից է։

◆ Տօն օրերը չանցան առանց աչքի ընկնող պատահարների։ Մարտի 28-ին, երեկ. ժամը 9-ին, Պանասէվիչա փողոցի դռնապաններից մինը նկատում է մի կասկածելի անձի՝ շալակած ինչ-որ տանելիս։ Դռնապանը առաջարկում է անյայտին գնալ իր հետ 8-րդ ոստիկանատունը։ Երբ երկուսով հասնում են ոստիկանատան դռների մօտ, անյայտը յանկարծ վայր է ձգում շալակածը և դիմում է փախուստի։ Մօտակայում կանգնած քաղաքապահ ոստիկանները և դռնապանները իսկոյն ընկնում են նրա ետևից աղաղակելով «բռնեցէք», իսկ պրիստաւ Միկաբերիձէն, որ այդ պահին իր առանձնասենեակումն էր գտնվում, դուրս է վազում և փողոցի միւս ծայրից դիմում է դէպի փախչողը։ Վերջինս շրջւում է Վորոնցովի արձանի կողմը, բայց դիմացից եկող ժանդարմը կրակում է 2 անգամ օդում։ Անյայտը սկսում է այս ու այն կողմն ընկնել, բայց վերջում ձերբակալվում է։ Պարզված է, որ նա Թիֆլիսեցի Կիրշէն է։ Շալակածը լինում է գողացված իրեր։ Գողին տանում և բանտարկում են ոստիկանատանը՝ յատուկ ոստիկանի հսկողութեամբ։ Գիշերվայ ժամը 4-ին գողը, օգտվելով այն հանգամանքից որ ոստիկանը հեռանում է մի կողմը, պատուհանի միջով դուրս է գալիս և փախչում։ Ոստիկանը նրա ետևից կրակում է երկու անգամ, սակայն ապարդիւն։ Պրիստաւ Միկաբերիձէն իսկոյն շրջապատում է ամբողջ թաղը զինուորներով, բայց խուզարկութիւնները ոչ մի հետևանքի չեն հասնում։

◆ Զատկի օրը, երեկ. ժամը 6-ին, Նադիրեան լեռան վրա (8-րդ քաղաքամաս) 6 հոգի լաւ քէֆ են անում։ Բաւականին հարբելով, քէֆ անողներից երկուսը՝ խոխոլ Մորոզովը և Իլիա Գորձէշվիլին սկսում են կռւել, որի ժամանակ առաջինը երկրորդին վայր է ձգում 15 սաժէն բարձրութիւնից։ Ընկածին մեռձ ի մահ տանում են հիւանդանոց։ Յանցաւորը ձերբակալված է։

◆ Վրաց «Զվէնի Սաքմէ» թերթը հաղորդում է, որ առաջին Դումայի անդամ Նոյէ Ժորդանիայի բանտարկութեան երեքամսեայ ժամանակամիջոցը թէև լրացած է արդէն, բայց նրան դեռ ևս չեն արձակում, որովհետև նրա մօտ ձերբակալվելու ժամանակ գտնվել է մի այլ մարդու անցագիր, որի համար նա գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ երեք ամիս ևս պիտի բանտ նստի։ Նոյն թերթի տուած տեղեկութիւններից իմանում ենք, որ երկրորդ Պետական Դումայի անդամների առողջական և նիւթական դրութիւնը շատ վատթար վիճակի մէջ է գտնվում։ Նրանք կերակրվում են կառավարութեան տուած չնչին նպաստներով։ Նոյնպիսի վիճակի մէջ են նրանց ընտանիքները։

ՄԱՄՈՒԼ

Ռուսաստանի կրած դիւանագիտական ծանր պարտութեան հարցը շարունակում է ռուսաց մամուլի քննութեան նիւթ լինել։

«Слово» թերթը գրում է.

«Պ. Իզվոլսկու նորագոյն դիւանագիտական քայլը միաբան և պատշաճաւոր գնահատութիւն է գտել բոլորովին տարբեր ուղղութեան օրգանների մէջ։ Բոլորն էլ համաձայն են այն բանում, որ իր ինքնասառուցմամբ Ռուսաստանը չօգնեց Սերբիային, այլ իր ազդեցութիւնը Բալկանների վրա զրոյի հասցրեց։ «Новое Время» լրագիրը դրան աւելացնում է, որ, շնորհիւ պ. Իզվոլսկու ճարպիկութեան, ոչ միայն ստորացել է Ռուսաստանը, այլև պատերազմի վտանգը աճել է և չէ պակասել։

«Մինչև այժմ Աւստրիան, Գերմանիայի աջակցութեամբ, կանգնած էր երեք պետութեան համաձայնութեան, Սերբիայի, Չէրնոգորիայի և մասամբ Բոլգարիայի առաջ, որը դեռ հաւատում էր Ռուսաստանի խելքին և ոյժին։ Այժմ նա կանգնած է միայն Սերբիայի առաջ։ Հրապարակը չափազանց աճեց աւստրիական բաղդախնդիրների համար։ Եւ եթէ նրանք կը վտանգնեն պատերազմ յայտարարել սերբիացիներին, չը նայելով ռուսաց քաղաքագէտների խնդրատարածմանը, Ռուսաստանին ուրիշ ելք չէ մնում, բայց եթէ ուղղակի մասնակցել այդ պատերազմին։

«Մինչև անգամ «Рѣчь» լրագիրը, որ դեռ նորերս չէր կասկածում, որ գոյութիւն ունի կռւի այնպիսի մի միջոց, որպէս դիւանագիտութիւնն է, բացատրում է պ. Իզվոլսկուն.

«Երբեք չը կանգնելով իսկապէս միացման մերժման տեսակէտի վրա, մենք կարողացանք մեզ այնպէս պահել, որ միացման մեր ձևական ընդունելութիւնը ոչ թէ թանգագին զիջումն էր, որի համար կարելի լինէր էկվիվալէնտ պահանջել, այլ շատ պահանջումն այն կասկածելի դիրքից, որի վրա մենք երբեք իսկապէս կանգնած չենք եղել։ Այդ նահանջումը սերբիացիները կը բացատրեն որպէս խաբէութիւն հէնց մեր յարուցած յոյսերի, աւստրիացիները և գերմանացիները՝ որպէս հարկադրված հրաժարումն դրդիչ նենգ քաղաքանութիւնից, մեր բարեկամները և դաշնակիցները՝ որպէս ծայրայեղ փոքրոգութեան և դիւանագիտական անկարողութեան արտայայտութիւն։ Շատ քիչ անգամ է Ռուսաստանը գտնվել ազգային ինքնասիրութեան համար մի այդպիսի ստորացուցիչ դրութեան մէջ»։

«Աւելի ուղիղ կը լինէր խօսել ոչ թէ «ազգային ինքնասիրութեան», այլ ազգային արժանապատւութեան մասին, նոյնպէս և դարաւոր իրական շահերից հրաժարվելու մասին։ Սակայն ոչ ազգային արժանապատւութիւնը, ոչ իրական շահերը չեն կարող պաշտպանված լինել բիւրօկրատիայի ձեռքով, որի համար ազգի առաջադէմ շերտերը միայն «ներքին թշնամի» են համարվում։ Ուղիղ է նկատում «Наша Газета» լրագիրը.

«Բարօն Էրէնտալին ոչ ոք չէ համարում աչքի ընկնող քաղաքագէտ. բայց համեմատութիւնը նրա և Իզվոլսկու միջև ի նպաստ երկրորդի չէ։

«Ինչպէս երևում է, մինչև անգամ դիւանագիտական բանակցութիւնների մէջ այն մինիստրները, որոնք յենվում են կանոնաւոր ժողովրդական ներկայացուցչութեան վրա, յաղթում են նրանց, որոնք մի այդպիսի յենակէտ չունեն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԻ ՄԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի Թաւրիզ քաղաքում ապրում են մօտաւորապէս 600 տուն հայ բնակիչներ, որոնք բաժանված են երկու թաղերի. իւրաքանչիւր թաղ ունի իր եկեղեցին, օրիորդաց ու տղայոց դպրոցներ, գրադարան և թատրոնական սրահ։

Հարևան լինելով պարսիկներին և անյարմարութիւններ ունենալով մի թաղից միւսն ազատ երթևեկելու, շատ հին ժամանակներից՝ պատշաճ է համարվել, որ ամեն թաղ ունենայ իր առանձին յարմարութիւնները։

Պարսկաստան ասելով պէտք է պարզ ըմբռնել խաւար մշուշի մէջ թաղված մի երկիր, որի զանազան քաղաքներում և գիւղերում ցրված են տգիտութեան սև քօղով ծածկված հայեր։

Հարիւրաւոր տարիներ հայերն վիճակված է եղել հարևան ապրել ագէտ թուրքի ու պարսկի հետ. տարիներ են սահել, բայց պարսկահայի մտաւոր զարգացման աստիճանը չէ առաջացել։

Վերցնում եմ Թաւրիզ քաղաքը իբրև մի փոքրիկ օրինակ։

Թաւրիզում շատերն են եղել կրթական գործին աջակցողներ և նպաստողներ, բայց այդ ջանքերը յարատև և համբերատար չեն եղել, երբեմն տուել են յայտնի օգուտներ, իսկ երբեմն՝ ընդհակառակը։ Եղել են բարեգործներ, որոնք յարմար շինութիւններ են նուիրել երկու թաղի դպրոցներին, բայց այդ ջանքերը սպասած օգուտը չեն տալիս։

Դրա պատճառն է նախ՝ երկու թաղերի առանձին և անհամերաշխ գործունէութիւնը, երկրորդ՝ երկրի և շրջապատողների ազդեցութիւնը։

1890—91 թւականներին դպրոցներում սովորում էին միայն նիւթապէս ապահով ծնողների զաւակները. տղայոց դպրոցներում երբեմն ընդունվում էին ձրի աշակերտներ, բայց օրիորդաց դպրոցում ոչ մի ձրի աշակերտուհի չը կար, և այն ծնողները, որոնք միջոցներից զուրկ էին, ստիպված էին իրանց զաւակներին զրկել հասարակ գրել-կարդալուց անգամ։

Մի քանի հայ կանայք, վաղուց նկատելով հայ դպրոցների անմատչելի լինելը միջոցներից զուրկ դասակարգի համար, միտք յղացան կանանց ընկերութեան հիմքը դնել, որի ծրագիրը պիտի լինէր օրիորդաց դպրոցում ձրիավարժ աշակերտուհիներ ունենալ։

Այո, դա մեծ ու դժուարին քայլ էր պարսկահայուհու համար՝ պատռել նահապետական խաւար մթնոլորտի վարագոյրը, դուրս գալ դէմ առ դէմ տղամարդու ասպարէզի վրա, զբաղվել այն հարցերով, որ միայն տղամարդուն էր յանձնված կատարելու. դա մեծ յանդգնութիւն էր պարսկահայուհու համար։ Ո՞վ էր տուել պարսկահայ կնոջ միտք ու քաջութիւն ընկերք կազմել հոգալու, նրա ինչ հոգսն էր, որ իր հարևանի որդին չէ կարող դպրոց մտնել. նա իր չորս պատերից դուրս ոչնչով չէր հետաքրքրվում. այդպէս էլ եղել և այդպէս էլ պիտի շարունակվէր։

Պարսկահայ կանայք մեծամասամբ ենթակայ էին իրանց մեծերի կամքին. գիտակցութիւն և ինքնուրոյնութիւն չը կար նրանց մէջ։ Նրանք լուռ կամակատարներ էին։

Բայց ահա վերջապէս պարսկահայ կինն էլ արթնացաւ թմրութիւնից, վճռեց ու կատարեց։

Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութիւնն արդէն պատրաստ է իր համեստ ծրագրով, բայց ինչ էր պակասում. միայն անդամուհիներ, որոնց թիւը հազիւ կարելի եղաւ հիմնադիրներով 12-ի հասցնել. ուրեմն ընկերութիւնն իր նպատակը պիտի կատարէր մի չնչին գումարով (իւրաքանչիւր անդամավճարն էր 2 թուման)։ Արդեօք չէ՞ք զարմանում, որ 600 տուն հայ բնակիչ ունեցող Թաւրիզը այդքան քիչ անդամուհիներ տուեց։

Ահա մի տեսարան։ Մի տան մէջ հրաւէրք կայ. կանայք տեղ-տեղ խմբված խօսում են։

— Լսել էք նոր խաբար. կանայք ժողովներ են անում, ընկերութիւն են հաստատել, փող են հաւաքում և այդ գումարով աղքատ դասակարգի երեխայոց դպրոց պիտի ուղարկեն։

— Յանուն Հօր և Որդւոյ. տարեկան երկու թուման տամ, թէ պէտք է հացթուխ Մաշիամի աղջիկն և կամ ուրիշն ուսումնարան գնայ. փող չունի, թող տանը նստի, մօր արհեստը սովորի. ո՞վ էր լսել, որ հարուստն էլ սովորի, աղքատն էլ. մէկ կոպէկ չեմ տայ...

— Ո՞վ է հաստատել ընկերութիւնը։

— Ասում են առաջնորդը։

— Միթէ չէք լսել, ասում են՝ անդամներից առաջնորդարան են գնացել։ Սուտ կը լինի, կնիկն էլ առաջնորդարան կը գնայ։

— Աստուած վկայ՝ ճշմարիտ է. ես զարմանում եմ էդ ջահէլների մեծերի վրա, որ էդպէս ազատ են թողել։

— Երէկ մի նամակ ստացայ, խնդրում են ինձ անդամ գրվել. դուրս եկայ մի լաւ խայտառակեցի ուղարկողին էլ բերողին էլ, մեր հոգսերն քիչ են, դեռ ուրիշներով էլ պիտի պարապենք։

Ընթերցող, ձեզ կը ձանձրացնեմ, եթէ մէկ-մէկ թւեմ այն անթիւ բամբասանքները, որ Թաւրիզի հայերը տածում էին 91 թւականին այդ նորաբողբոջ ընկերութեան մասին. ընկերութեան հիմնադիր անդամուհիները չը յուսահատվեցին, այլ համերաշխ և սիրով սկսեցին իրանց պարտականութիւնը կատարել։

Նրանք դիմեցին ռուսահայերին, որոնք չը մերժեցին իրանց նուէրները. ընկերութիւնը դրսի օգնութեամբ սկսեց գործել և շարունակ աշխատում էր գործը ընդհանուր դարձնել։ 1890—91 ուսումնական տարեշրջանում, Հայուհեաց Ընկերութիւնն ունէր Լիլավա թաղի դպրոցում 12 աշակերտուհի, վճարում էր թոշակները, դասական առարկաները և հագուստ։ 1891—92 ուսման տարեշրջանում ունէր 30 աշակերտուհի, հոգալով ամեն կարիքները։

Այդ թւականին ընկերութիւնը բաց արեց կար ու ձևի արհեստանոց, որտեղ ի թիւս թոշակաւորների ընդունեց 12 ձրի աշակերտուհի։ Արհեստանոցում Լիլավայի դպրոցների վարժուհին իր հանգստութեան ժամերին ձրի պարապում էր։

93—94 թւականին ընկերութիւնը ունէր օրիորդաց դպրոցում 32 աշակերտուհի, արհեստանոցում 6, կրկին հոգում էր ամեն կարիքները։ Մինչև 1894 թւականը ոչ ոք չէր հետաքրքրվում ընկերութեան համեստ գործունէութեամբ. եթէ երբեմն աջողվում էր խնդրելով անդամ գրել տալ, անդամավճարն ապառիկ էր մնում. տարվայ վերջին հազիւ թէ կարողանում էին ստանալ։ Ընկերութեան օգտին ներկայացումներին և այլ եկամուտի աղբիւրներին ամենևին չէին համակրում։

Անդամուհիները նպատակ էին դրել այդ ընկերութիւնն ընդհանուր դարձնել, պտըտում էին տները, բացատրում էին նրանց տուած երկու թումանների օգուտը. տեղ-տեղ համոզում էին և տեղ-տեղ էլ անպատւում, բայց աշխատողները չէին վհատվում, միայն թէ հասարակութիւնն ևս մասնակցի. վերջապէս զգալի կերպով համակրողների թիւն աւելանում էր։ Եկաւ 95 թւականը. Թիւրքահայաստանի կոտորածի լուրը հասաւ, ընկերութիւնն իրաւունք համարեց իր համեստ ծրագրից դուրս գալ, օգնելով թշուառ թալանվածներին։

Անդամուհիները տնէ-տուն շրջելով հանգանակեցին 375 թուման յօգուտ սովեալների. դա մի անհաւատալի երևոյթ էր Թաւրիզի հասարակութեան մէջ. շատերը միևնոյն ժամանակ անդամ էին գրվում։

1894—95 ուս. տարեշրջանում ունէր 33 աշակերտուհի. այդ թւականում կարուձևի արհեստանոցում աւելացրեց գործագործութեան ճիւղը։

95—96 ուս. տարեշրջանում ունէր օր. դպրոցում 33 աշակերտուհի, 66 հասարակ անդամ, 8 մշտնջենաւոր, որոնք վճարում էին միանւագ 25 թուման։ Կարիքը մեծ էր, ամեն կողմից օգնութիւն էին խնդրում սովեալների օգտին. ընկերութիւնը սառն չը վերաբերվեց. երկրորդ անգամ յանձն առաւ հանգանակութեան դուրս գալ. նա չէր ընտրում հարուստի տները, այլ անխտիր ամենքին մասնակից էր անում այդ մարդասէր պարտականութեան, որ և կարողացաւ լրացնել 476 թուման։

96—97 ուսում. տարեշրջանում ունէր օր. դպրոցում 33 աշակերտուհի, կարուձևի արհեստանոցում 10 աշակերտուհի. նոյն թւականում բաց արեց մանկական պարտէզ, որտեղ ի թիւս թոշակաւորների ընդունեց ամեն տարի 12 աշակերտ ձրի, տալով սրանց հագուստ և հաց։

Գործող անդամուհիները, խրախուսված էին իրանց աջողութիւններով. գաղթականներն եկան, թափվեցին Թաւրիզ քաղաքից երկու վերստ հեռաւորութեան վրա, բաց դաշտում։ Ընտանիքներ երեխաներով, ծերերով, հիւանդ, հիւծված. սրտաճմլիկ տեսարան էր. նրանց օգնութեան հասաւ, կրկին, ընկերութիւնն իր եռանդուն անդամուհիներով։ Հոգաց նրանց բոլոր պէտքերը, բնակարաններ յարմարեցրեց, շրջակայ հայ գիւղերը փոխադրեց, առողջների համար յարմար գործ գտաւ, ոմանց երկրագործութեան գործիք և այլ պարագաներ ընծայեց, խնամեց ինչպէս հարկն էր։ Այդքան մեծ ծախսերի դիմաց եկամուտը սակաւ էր. կրկին մտնում են տները, հանգանակում թէ դրամ և հագուստ, ինչ որ հնարաւոր էր։

Այժմ հասարակութիւնն ինքն է առաջարկում և շնորհակալութիւն յայտնում տնից-տուն շրջողներին, որ իրանց պարտականութիւնը ճանաչեցին. նուիրում են ինչքան հնարաւոր է։

Ընդհանուր ժողով է, սրահը լցված է. 68 անդամուհիներ ներկայ են. պէտք է վճռել Սալմաստ եկած գաղթականներին օգնելու հարցը։

Հանգանակված 482 թումանը և 1800 կտոր հանդերձները վճռվեց ուղարկել Սալմաստ։ Բայց ինչպէս անել, որ ուղիղ նպատակին հասնի։

Անդամուհիներից մի յարգելի տիկին առաջարկեց, որ ինքը պատրաստ է գնալ և տեղնուտեղը ամեն կարիք հոգալ. ի հարկէ ժողովը ուրախութեամբ ընդունեց։

Կրկին ընդհանուր ժողով. սրահը լցված է. սպասում են ժողովի բացման։

Ահա ճանապարհորդ տիկինը բարձրացաւ. նա չը նկարագրեց իր վեց օրվայ անտանելի կրածները. ձմեռվայ բուք ու բորանի անախորժ ճանապարհորդութիւնը. ոչ, նա նկարագրեց արտասուքով իր տեսած թշուառութիւնները, գաղթականների կրած վշտերն ու տառապանքները, որ շատ վեր է մարդկային երևակայութիւնից. վերջն աւելացրեց՝ «Մէկ կողմ թողնենք այդ լուռ տանջվողներին, մեր օգնութիւնը նրանց համար մի կաթիլ ջուր էր։ Կան Սալմաստում հայ կոչված գիւղեր, որտեղ չը կայ մայրենի լեզուն. խօսում են թուրքերէն. ամօթ մեզ պէս հայուհիներին. եթէ մենք կարող ենք սովածին կշտացնել, մերկին ծածկել, ապա ինչի՞ չը պէտք է մտածենք մեր քոյր ու եղբայրներին հանելու տգիտութեան մութ խաւարից, տալով նրանց գէթ իր մայրենի քաղցրիկ լեզուն»։

Ներկայ եղողները համարեա միաբերան գոչեցին. «Պահանջեցէք. արդեօք ինչո՞վ կարող ենք օգնել. մենք պատրաստ ենք»։ Կան գործողներ, բայց պէտք եղած գումարը չը կայ։ Միտք յայտնեցին զարդեր գնել և դնել վիճակախաղ, որի արդիւնքով կարելի կը լինէր թրքախօս գիւղերում դպրոցներ ունենալ։

— Ոչ, ընկերութեան դրամին ձեռք չը պէտք է տալ,—վճռեց ժողովը,—թող մեզնից իւրաքանչիւրը մի զարդ պակաս ունենայ, միայն թէ մեր հայ գիւղացու երեխան հայերէն խօսել սովորէ։

—Ահա իմ ապարանջանն, ահա իմ մատանին։

Եւ այսպէս՝ ով իր հետ զարդ ունէր, մօտենում էր սեղանին, թողնում և հեռանում. չունեցողը գրում և խոստանում էր ուղարկել։ Այն անձնուէրութիւնը, որ երկու թուման դժուարանում էր տալ օտարի կարիքի համար, այժմ իր զարդն էր զոհում, միայն թէ հայ գիւղացին հայերէն խօսել սովորէ։

Գործում էին գիտակցօրէն, առանց մեծերի կամքն իմանալու։

Ընկերութիւնն տարէ-տարի սկսեց ծաղկել, շնորհիւ համերաշխ գործող անդամների և զանազան բարեգործների։ Ընկերութիւնը միշտ երախտապարտ կը յիշէ պարսից սադրազամների դրամական նուէրները և պաշտօնական խրախուսանքի նամակները։

Ընկերութիւնը բաղդ է ունեցել ստանալ՝ օրինական կօնդակներ և դրամական նուէրներ հանգուցեալ Խրիմեան Հայրիկից և ամենապատիւ Իզմիրլեան պատրիարքից։

Ընկերութիւնն երբեք չի մոռանայ ռուսահայերի մեծամեծ դրամական օգնութիւնները և խրախուսանքները։ Ընկերութիւնն երախտապարտ է ուսուցչական խմբերին, որոնք երբեք չէին մերժում օգնել, իրանց հանգստութեան ժամերը նուիրելով ընկերութեան օգտին տրվելիք ներկայացումներին, երեկոյթներին և դասախօսութիւններին։ Տասն և ութ տարվայ ընթացքում այդ համակրելի ընկերութիւնն այդ խիստ պայմանների մէջ կատարել է այն, որ դըժուար թէ մէկ ուրիշը բաղդ ունենայ կատարելու։

Բայց ցաւելով պիտի յայտնեմ, որ այս վերջին տարիներում ընկերութիւնը դժուարութեամբ է պահում իր հիմնարկութիւնները, որովհետև չունի նախկին եկամուտները։

Այժմ Թաւրիզում և ընդհանրապէս Ատրպատականում հայերի մէջ տիրում է աղքատութիւն և սնանկութիւն. ընկերութեան եկամուտները հետզհետէ պակասում են. հասարակութիւնն օգնել չէ կարող, քանի որ ինքն է օգնութեան կարօտ։

Ընկերութիւնն ստիպված կը լինի այժմ օգնել օգնութեան կարօտ բնակչութեան, մոխելով իր դրամագլխից։ Բայց ասացէք, խնդրում եմ, յետոյ ինչ միջոցներով կռւել տգիտութեան դէմ, ինչո՞վ պահել իր գիւղական դպրոցները. կրկին փակել հայ գիւղացու երեխայի առաջ լուսոյ այդ փոքրիկ տաճարը՝ մեղք է և աններելի։ Յանուն այդ ժրաջան ընկերութեան, խնդրում ենք ամեն մի հայի, որտեղ էլ որ լինի, եթէ նա զգում է, որ ինքը հայ է, այս տողերը կարդալուց յետոյ, թող չը մերժէ իր դրամական նուէրներն ուղարկել մի ժամանակ ծաղկած, բայց այժմ մօտ թառամելու մի յարգելի ընկերութեան։ Օգնեցէք, հայեր. կորած չեն լինի ձեր նուէրները։ Քոյրեր, ձեռք մեկնեցէք մեզ, պարսկահայուհիներիս. մենք ձեզ նման լաւ պայմաններում չենք ապրում. մենք ապրում ենք տգիտութեան, խաւարի մէջ. և եղածներս զոհում ենք գէթ ազատելու մեր ապագայ սերունդը տգիտութեան խաւարից։ Նախ քան օգնելը, սրտով հետաքրքրվեցէք ընկերութեան գործունէութեամբ, արդեօք ճիշդ է նա իր պարտականութեան մէջ։

Երբ դուք 1891 թւականից մինչև 1908 թւականը ընկերութեան հաշիւներին ու տեղեկագրերին ցանկութիւն կունենաք ծանօթանալու, ես կարծում եմ, որ այն ժամանակ դուք համոզված կը լինէք, թէ, այո, իսկապէս արժէ օգնել նրան։ Պարսկահայուհի

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

28 մարտի

ԲԵՐԼԻՆ։ Իր գործողութիւնը սկսեց Բեռլինում ապրող երաժշտագէտ Կուսևիցկու և նրա կնոջ հիմնած ռուսական երաժշտական հրատարակչական ընկերութիւնը, երաժշտական խորհրդով։ Ընկերութեան նպատակն է հրատարակել բացառապէս ռուս երաժիշտների գրուածքները։ Կուսևիցկիները այս ձեռնարկութեան համար միանւագ նուիրել են մի միլիօն մարկ, բացի դրանից պարտաւորվել են ամեն տարի— տասն տարվայ ընթացքում,—յատկացնել 80,000 մարկ։

ԼՈՆԴՈՆ։ Վախճանվեց բանաստեղծ Սվինբերնը։

30 մարտի

ՌՕՍՏՕՎ Դ./Վ.։ Քաղաքավարը հանգանակութիւն բացեց Սուվորովի համար Բոռովիչում արձան կանգնեցնելու։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Վարշավայի և Ռադոմի նահանգներում արտակարգ պահպանութիւնը փոխարինվում է ուժեղացված պահպանութեամբ վեց ամիս ժամանակով, սկսած մարտի 28-ից։

ՏՕՔՕԼՍԿ։ Մարտի 27-ին Իլիմի բանտում տեղի ունեցան անկարգութիւններ։ Ամեն մէկը իր սենեակը գնալու պահանջին բանտարկեալները սկսեցին քարեր և փայտեր նետել վերակացուների և զինուոր պահակների վրա։ Սրանց արձակած կրակից հինգ բանտարկեալ վիրաւորվեցին։ Մարտի 29-ի առաւօտեան մի բանտարկեալ ծանր վիրաւորեց բանտային կառավարչին կրծքից։

31 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Ստոլիպինը բարձրագոյն ռեսկրիպտի հետ պարգևատրվում է Սպիտակ Արծուի շքանշանով։ Գնդապետ Լեախօվը պարգևատրվում է Վլադիմիրեան երրորդ աստիճանի շքանշանով։

Օրվայ ընթացքում խոլերայով հիւանդացան չորս, մեռաւ մի հոգի։

Եկաւ եապօնական պրինց Կումին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Գիշերս այրվեց քաղաքային լօմբարդի բաժանմունքը Գէօրգիէվսկի նրբանցքում։ Իրերն ապահովագրված են։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Զեղած ձիւնային մրրիկներ են։ Գնացքները չափազանց ուշանում են։

ՊՕՏՍԴԱՄ։ Կայսրը, կայսրուհին և պրինց Օսկար մեկնեցին Վենետիկ։

ՖՕՐՏ-ԴԸ-ՖՐԱՆՍ։ Նախկին նախագահ Կաստրօն յամառութեամբ հրաժարվում է մեկնել։ Նահանգապետը կարգադրեց նրան հեռացնել ոյժով։ Հիւրանոցում ժանդարմների երևալը առիթ տուեց հիւրանոցի առաջ անհագին ամբոխ ժողովվելու։ Կաստրօն հրաժարվեց հագնվել։ Նրան դրին պատգարակի վրա և տարան նաւը։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Շուշի, Սարգիս Գրիգորեանցին.—Գիւղացի պ. Մարտիրոս Աթաբէգեանցի նուիրած 100 րուբլու գրքերը Գիշի գիւղի ուսումնարանի համար ուղարկեցինք ձեզ և խնդրում ենք ստանալուն պէս ուղարկէք "Գիշի" այնտեղի ուսումնարանին յանձնելու համար։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. անկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Հիւանդների բաժանմունքով

Թիֆլիս, Ելիզավետինսկայա փ., 79, տել. 1026.

Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.)։

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։

Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քթի, բգի և ականջի հիւանդութիւններ։

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։

Մ. Ե. ՄՋԱՐԷՈՒԼՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ)։

Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։

Գ. Ա. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ—ցեր. ժ. 12—1-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։

Բժշկութիւն էլեքտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստում։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կօպէկ։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից։

(Կ. Ե. ու.) 236. 100—4

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՕՐՀՆԵՐԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
«ԲԱՐԷ, ՔԱ՜ՆԻ ՀՐԱՇԱՓԱՌ...»
ներդաշնակած (եւրօպակ. նօտաներով)
ՔԱՌԱՁԱՅՆ ԽԱՌՆ ԽՄԲԻ ՀԱՄԱՐ
ԳԻՆՆ Է 40 ԿՈՊ.
Դիմել երաժշտական և գրավաճառ (հ.) խանութներին։ 267 6—1

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր
Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.
Սոլոլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(օ. մ.) 100—62

Մօտիկ ապագայում կը տպագրվեն
ՍԱՀԱԿ ԱԻԱԳ ՔԱՀ. ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ
ԿՐՕՆԻ հետևեալ պատկերազարդ դասագրքերը
1. Առաջին տարի (ճոխացրած)
2. Երկրորդ տարի,
3. Երրորդ տարի,
4. Գործք առաքելոց։
5. Հին-ուխտի նիւթի մշակութիւնը։
Պատկերները վերցված են՝ 1) եւրօպական յայտնի նկարիչների ընտիր գործերից և 2) ազգային կեանքից։
«Գուտտենբերգ» գրավաճառանոց։
(Ե. հ) 148. 10—8

!Կենդանի պանօրամա!

կարող է ունենալ իւրաքանչիւրը՝ ձեռք բերելով ամերիկ. ծալվող խոշորացոյց, ամբողջապ. նիկելաջրած, կոթով և 30 հատ լուսանկ. երկմաս պատկերով, 4—2 վերշ. մեծ., Պարիզի յայտնի Ն. Պ. Գ. ատելիէի. բնական կերպով ցոյց է տալիս ռուս. և արտասահմ. տեսար., քաղաքներ, պարիզեան ժանր և այլն։ Խոշորացոյցի գինը՝ 30 տեսարաններով՝ միայն 2 ր. 25 կ.։ Ճանապարհածախք 40 կ. (Սիբիր՝ 75 կ.)։ Ուղարկվում է վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Կան զանազան պատկերներ մօտ 10,000։ 5 հատը 36 կ.։ Հասցէագրել՝ С. Д. Перельманъ, Варшава, Панская 39/33.

Նորութիւն! Մեսսինայի և Կալաբրիայի երկրաշարժի պատկերները՝ 9 հատ—90 կօպ.։ Փոքր ձևի խոշորաց., 150 պատկերներով—1 ր. 75 կ.։

(10,20,31, ապ. 10) (В. 15736) 192. 4—3

ՆՈՐ-ՀՈՍԱՆՔ
Հասարակական, անտեսական, քաղաքական ու գրական
շաբաթաթերթ

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ Կ. Պօլսում, խմբագրութեամբ Գարեգին Կոզիկեանի (Եսալեմ) ու Հրանդ Արծուիկի։

Թերթը պիտի պաշտպանէ առանց ազգի ու կրօնի խտրութեան ժամանակակից գործաւոր դասակարգի շահերը՝ ղեկավար ընկերուհւ ունենալով միջազգային ընկերվարական գաղափարը։

Բաժանորդագրութիւնն է Կ. Պօլսի ու գաւառների համար՝ տարեկան 30 ղրուշ, վեցամսեայ 15 ղրուշ։ Արտասահման՝ 9 ֆր. կամ 2 դոլար, վեցամսեայ՝ 5 ֆ. կամ 1 դոլար։ Ռուսաստան՝ 4 րուբլի, վեցամսեայ՝ 2 րուբլի։

Նամակ կամ բաժանորդագրութիւն ուղղել հետևեալ հասցէին. խմբագ. «Նոր-Հոսանք» շաբաթաթերթի, տպարան Շանթ, Ճամի-Գաբուսը թիւ 9, Կալաթա (Կ. Պօլիս)։

Արտօնատէր՝ Գ. ԿՈԶԻԿԵԱՆ
(հ. կ.) 251. 3—1

Զատկական լաւագոյն նուէր
ՀԱՍԿԵՐ
Մանկական պատկերազարդ ամսագիր
(Չորրորդ տարի)

Ամսագիրը լոյս է տեսնում Թիֆլիսում 32—48 երեսանոց մեծադիր գրքոյկներով նախկին ընդարձակ ծրագրով, Մշտական աշխատակցութեամբ ՅՈՎ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ և ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

1909 Թ. «ՀԱՍԿԵՐԻ» Յաւելուածները լինելու են
2 Մեծադիր պատկեր. 2 Բազմաներկ հէքիաթ. 2 Պատկերազարդ պատմուածք
6 պրակ (32 երեսանոց) «Մանկավարժական գրադարան»

Ընտանեկան կրթութեամբ կարևորագոյն հարցերին նուիրված։ Այս յաւելուածներից արդէն տրված են. 1) Վարդան Մամիկոնեանը Աւարայրի դաշտում—մեծադիր ֆօտոտիպիա, հիմնված նոր հնագիտական հետազօտութիւնների վրա. 2) Գիւղացին և արջը—հէքիաթ Աթ. Խնկոյեանի, գունատիպ։ Զատկին կուղարկվի 3) Քաջ ծամբորդներ—ճոխ բազմաներկ հէքիաթ։

Բաժանորդագինն է ճանապարհածախսով

Տարեկան	4 ր., առանց յաւելուածների	3 ր.
Պարսկաստանում	4 ր. 50 կ.	3 ր. 50 կ.։

Խմբագրատան հասցէն՝ Թիֆլիս, Բէհբութեան փող., № 25. Тифлисъ, Редакція журнала «АСКЕРЪ» կամ Tiflis (Caucase), Rédaction du journ. «Hasker»

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Կատ. Լիսիցեան

Թիֆլիսում կարելի է գրվել նաև «Գուտտենբերգ» գրախանութում և «Փարոս» կիօսկում, Բագւում՝ «Сотрудникъ» գրախանութում, իսկ Երևանում՝ Սարգիս Օհանջանեանի գրախանութում։

(Կ. հ. ու.) 255. 3—2

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ

Մարտի 12-ից ներկայ 1909 Թ.

Անւտուրը դադարեցնելու պատճառով

ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է ԼԻԿՎԻԴԱՑԻԱ

Տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների պատրաստի հագուստեղէնների

ԵՂԲ. ՅԱԿՈԲՋԱՆԵԱՆՆԵՐԻ եւ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

Նիկոլայեվսկի կամուրջի վրա, տուն Քամօյեվի

ԳՆԵՐԸ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

Նշանակված են կապոյտ մատիտով ապրանքաշրջմի միւս երեսի վրա։

ՆՈՅՆ ՏԵՂԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ԽԱՆՈՒԹԻ ԱՄԲՈՂՋ ՍԱՐՔ ՈՒ ԿԱՐԳԸ

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ

(10, 12, 17, 22, ապ. 2) 201. 5—5

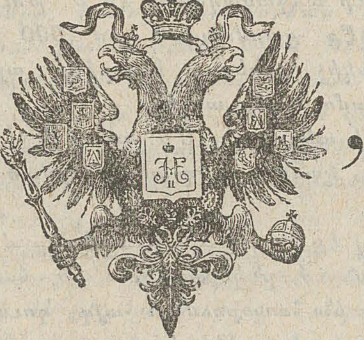

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1897 Թ. 1888

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ Թիֆլիսում
Սոլոլակսկայա փող., № 4

ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ՝

Ռէզինէ, կանեփէ և ուրիշ թելոցներ ամեն ինչի համար.
Ռէզինէ տեխնիկական և էլեքտրօ-տեխնիկական առարկաներ և լուսանկարչական պիտոյքներ.
Իրեզէններ եղջերեայ ռէզինից և էբօնիտից.
Առանձնացնող և կաբէլային պիտոյքներ.
Խիրուրգիական և բժշկական ռէզինէ իրեղէններ.
Ռէզինէ խաղալիքներ և խաղագնդակներ.
Ռէզինէ գալանտերէյնի ապրանքներ.
Ջնջող ռէզին „Слонъ“ մարկայով.

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

(№ 2) 25—12

Լազարեան Ճեմարան Արեւելեան Լեզուաց
Արքեպիսկոպոս Սարգիս Հասան-Ջալալեանցի դրամագլխի հաշիւը 1908 թ.

		ԱՌ ՁԵՌՆ ԴՐԱՄ
ՄՈՒՏՔ		
Մնում էր մինչև 1-ն յունվ. 1908 Թ.	108,872 ր. 22 կ.	1,174 ր. 27 կ.
1908 Թ. ընթացքում մտել է	2,374 ր. 77 կ.	4,278 ր. 52 կ.
ԾԱԽՔ		
Երկու գնված % արժեթղթերին վճարված է 2,177 ր. 37 կ. և դրամագլխի 1907 Թ. հաշիւը տպագրելուն 31 ր. 50 կ. ընդամենը		2,208 ր. 87 կ.
Մինչև յունվ. 1909 Թ. առձեռն պատրաստ կայ	111,246 99 կ.	3,243 ր. 92 կ.

Ծանօթութիւն. Դրամագլուխը գտնվում է Մոսկվայի նահանգական գանձարանում և պէտք է շահեցվի 1883 Թւից սկսած 125 տարվան ընթացքում մինչև 12 միլիօն րուբլու հասնելը, այնուհետև պիտի յատկացվի զոհաբերողի անունով ուսումնարանների և թոշակների։ (հ. շ. ե.) 265. 3—1

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ»—„MESSAGERIES MARITIMES“

7|20-ին ապրիլի մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 5-ին, առաջնակարգ „Bosphore“ շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզօն, Սամսօն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները մինչև Պարիզ, Նիւ-Եօրկ և Շանխայ (Չինաստան), Հեռաւոր Արևելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում, պակասեցրած գներով։

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալէրէյում՝ թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է՝ 9—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան, ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

(հ.) 269. 1—1